

Источники и литература

1. Владимирова Л.П. Интернет на уроках иностранного языка. // Иностранные языки в школе. – 2002. - №3. – С. 39-41.
2. Власов Е.А. Компьютеры в обучении языку: проблемы и решения. – М., 1990
3. Коптюг Н.М. Интернет-уроки как вспомогательный материал для учителя английского языка. //Иностранные языки в школе. – 2000. - №4. – С. 57-59.
4. Мишина Г.С. Из опыта работы с международными e-mail проектами. // Иностранные языки в школе. – 2000. - №4. – С. 54-57.
5. Полат Е.С. Интернет по внеклассной работе по иностранному языку. // Иностранные языки в школе. – 2001. №5. – С. 4-10.
6. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка. //Иностранные языки в школе. – 2001. - №3. – С. 5-12.
7. Полат Е.С. Интернет в системе дистанционного обучения иностранному языку – М.,1999
8. Угольков В.В. Роль Интернета в обучении иностранным языкам в вузе // Сборник научно-исследовательских работ аспирантов и соискателей МГОПУ им. М.А. Шолохова, Молодые голоса, выпуск 9, с. 117-121

Пашенцев О.І.**ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Одним з інструментів забезпечення екологічної безпеки й економічного механізму охорони навколишнього середовища є екологічне страхування підприємств, громадян, об'єктів їх власності на випадок нещастя техногенної аварії. Екологічне страхування доцільне розглядати з двох точок зору:

1. Страхування відповідальності підприємства, як джерел підвищеної екологічної небезпеки і майнових інтересів страхувальників у результаті аварійного забруднення навколишнього середовища.
2. Страхування відповідальності власників природних об'єктів, що потенційно являють загрозу життя і здоров'ю третім обличчям.

Необхідність впровадження екологічного страхування в діяльність українських економічних суб'єктів можна пояснити наступними причинами: відсутністю законодавчих актів, що встановлюють обов'язковість екологічного страхування, недостатньою практикою екологічного аудита, невизначеністю термінів відповідальності страховика після настання страхового випадку, труднощами оцінки екологічних ризиків, високим рівнем забруднення водних, повітряних, земельних ресурсів і надр, неефективним функціонуванням економіко – правових механізмів держави в області екологічної безпеки.

Питання екологічного страхування розглянуті в роботах українських вчених Артеменка А. П., (загальні положення екологічного страхування) [1, с. 56], Бойка П. Г. (права та обов'язки сторін при висновку договору екологічного страхування) [2, с.89], Василевського А.Т. (проблеми організації ринку екологічного страхування) [3, с.278], Піддубного Р. С. (проблеми контролю за діяльністю страхових компаній в області екологічного страхування) [4, с.189], Ржепишевського Г. Г. (схеми передачі екологічного ризику) [4, с. 292]. Однак у них практично відсутні питання формування страхових тарифів при здійсненні екологічного страхування. Тому метою дійсної роботи є пропозиція методики розрахунку страхового тарифу екологічного страхування.

На наш погляд, система екологічного страхування повинна бути побудована по галузевій ознаці і ґрунтуватися на державному пропорційному страхуванні, в основі якого лежать наступні положення: визначення галузей, підприємств, що підлягають страхуванню, розробка галузевих методик по екологічному страхуванню з обґрунтуванням страхового тарифу і можливості його корегування, формування бази статистичних даних по тим галузям, і тим підприємствам, що наносять найбільшу шкоду навколишньому середовищу, установлення ставок страхових платежів у залежності від обсягу продукції, що випускається і викиду шкідливих речовин, твердження нормативних документів, що визначають перелік страхових випадків, визначення максимального розміру відшкодування збитку юридичним і фізичним особам від забруднення навколишнього середовища.

В умовах трансформаційної економіки і страхувальник, і страховик прагнуть до того, щоб скоротити можливі збитки. Цього можна домогтися проведенням раціональної тарифної політики, що являє собою цілеспрямовану діяльність страховика по встановленню успішного і беззбиткового страхування. Тарифну політику доцільно розглядати з двох позицій: добір потенційних об'єктів страхового захисту на підставі його екологічної небезпеки, обґрунтування розміру тарифної ставки.

Обидва економічних суб'єкта розглядають співробітництво з позицій одержання максимального прибутку і мінімальних збитків. Страхова компанія прагнути установити такий тариф, щоб забезпечив би її прибуток навіть при настанні страхового випадку, тобто розмір страхової премії, виплачуваної підприємством повинний покривати витрати страхової компанії. У свою чергу підприємство прагнути до того, щоб можливі виплати з боку страхової компанії в максимально більшій ступені покрили збиток, нанесений підприємством у результаті викиду шкідливих речовин довіллю. У цьому полягає антогонизм інтересів страховика і страхувальника. Тому раціональна страхова політика повинна враховувати інтереси обох економічних суб'єктів і спиратися на ту методику розрахунку страхового тарифу, яка б сприяла довгостроковому співробітництву. У цьому зв'язку доцільно запропонувати методику, що містить у собі наступні етапи:

- Оцінка рівня технічного стану устаткування підприємства. Для цього можна використовувати коефіцієнт готовності, під яким розуміється імовірність того, що об'єкт виявиться в працездатному стані в довільний момент часу крім планованих періодів, протягом яких його застосування по призначенню не передбачається. Статистично цей показник можна визначити за формулами (1-3):

$$K_r = t_p / (t_p + t_n); \quad (1)$$

де, t_p – сумарний час справної роботи об'єкта, годин.

t_n – сумарний час змушеного простою об'єкта, годин.

$$t_p = \sum t_{pi}; \quad (2)$$

де, t_{pi} – час роботи об'єкта між $(i - 1)$ – м і i – м відмовленнями, годин.

$$t_n = \sum t_{ni}; \quad (3)$$

де, t_{ni} – час змушеного простою об'єкта після i – ого відмовлення, година.

При імовірносному визначенні коефіцієнта готовності використовується формула 4:

$$K_r = T_c / (T_c + T_b); \quad (4)$$

де, T_c – наробіток на відмовлення, годин;

T_b – середній час відновлення, годин.

На підставі отриманого коефіцієнта готовності встановлюється клас устаткування підприємства. Для одержання інтервальних оцінок коефіцієнта готовності був проведений аналіз діяльності кримських підприємств, з погляду відповідності коефіцієнта ліміту викидів шкідливих речовин, установлених Республіканським комітетом з питань екології і природних ресурсів Автономної Республіки Крим з урахуванням спеціфіки виробничого процесу (викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами), а також визначені верхні і нижні кордони коефіцієнта готовності устаткування підприємства, але з обліком середнього показника планового простою устаткування. У табл.1 наведені результати розрахунків коефіцієнта готовності у випадку підпорядкування роботи устаткування підприємств експонентному та показовому законам.

Таблиця 1. Значення коефіцієнта готовності, що рекомендуються і клас устаткування кримських підприємств, що здійснюють викид шкідливих речовин в атмосферне повітря

Клас устаткування підприємства	Стан устаткування	Значення коефіцієнта готовності	
		Експоненціальний закон	Показовий закон
1 клас	Устаткування працює добре, модернізація і реконструкція не потрібно	0,961 – 0,933	0,961 – 0,926
2 клас	Задовільне, потрібно часткова реконструкція	0,933 – 0,905	0,926 – 0,8915
3 клас	Достатне, можливі збої в керуванні устаткуванням	0,905 – 0,878	0,891 – 0,856
4 клас	Недостатне, можливі аварійні ситуації, у тому числі і залпові викиди шкідливих речовин	0,878 – 0,805	0,856 – 0,821
5 клас	Незадовільне, реконструкція устаткування	0,822 – 0,805	0,821 – 0,786

- Визначення лімітів викидів шкідливих речовин (приймається на підставі розрахунків Республіканського комітету з питань екології і природних ресурсів Автономної Республіки Крим для конкретного підприємства).
- Визначається база розрахунку тарифної ставки за аварійне забруднення навколишнього середовища. Щоб ставка витримувала навантаження відповідальності перед будь яким економічним суб'єктом, що постраждав від забруднення навколишнього середовища, необхідно відносити її до річної вартості продукції, що випускається підприємством. Оптимальним розміром тарифної ставки є 8 – 12 %. Чим нижче коефіцієнт готовності устаткування підприємства, тим вище тарифна ставка. Якщо розглядати, наприклад, підприємство, що здійснює викид шкідливих речовин в атмосферне повітря, то значення коефіцієнта в межах 0,822 – 0,805 буде відповідати максимальній ставці в 12%.
- Установлення відповідності між коефіцієнтом готовності устаткування підприємства і величиною тарифної ставки визначається з умов безбитковості діяльності підприємства. Крім того, ліміт на забруднення навколишнього середовища видається суб'єкту також виходячи з безбитковості підприємства. Страхова компанія, щоб виключити можливість збитків, повинна використовувати показники, що дозволять їй установити кордони параметрів, перевищення яких вказує на економічну неспроможність підприємства. Можна запропонувати використовувати наступні параметри:

4.1 Індекс економічної безпеки діяльності підприємства, обумовлений за формулою 5:

$$K_{\phi} = (Q_{\phi} - Q) / Q_{\phi}; \quad (5)$$

де, Q_{ϕ} – фактичний обсяг виробництва продукції, тис. од..

Q – обсяг виробництва продукції, відповідний крапці безбитковості.

4.2 Індекс економічної безпеки діяльності підприємства за ціною продукції, обумовлений за формулою 6:

$$K_c = (C - C_{\phi}) / C; \quad (6)$$

де, Ц – планова відпускна ціна продукції підприємства, гр.;

Ц_ф – фактична відпускна ціна продукції підприємства, гр.

Індекс економічної безпеки діяльності підприємства по постійних витратах підприємства, обумовлений за формулою 7:

$$K_n = (P_{\phi} - P) / P; \quad (7)$$

де, P_ф – фактичні постійні витрати на виробництво продукції, гр.;

P – плановані постійні витрати на виробництво продукції, гр.

4.3 Індекс економічної безпеки діяльності підприємства по змінних витратах підприємства, обумовлений за формулою 8:

$$K_z = (Z_{\phi} - Z) / Z; \quad (8)$$

де, Z_ф – фактичні змінні витрати на виробництво продукції, гр.;

Z – плановані змінні витрати на виробництво продукції, гр.

5. Установлення страхового тарифу доцільно здійснювати по ставці, що плаває, тобто страхова компанія залишає за собою право корегування тарифу, виходячи з наступних причин:

- 5.1. Підприємство виробило більшу кількість продукції, допустило перевищення норми викидів шкідливих речовин понад наявну домовленість між страхувальником і страховиком. У цьому випадку страхова компанія може застосувати коефіцієнт корегування страхового тарифу, що визначається за формулою 9:

$$K_{кт1} = (W_1 - W_2) / W_1; \quad (9)$$

W₁ – обсяг шкідливих речовин, що перевищує обсяг викидів зафіксований у договорі між страхувальником і страховиком, ум. од.

W₂ – обсяг викидів шкідливих речовин, але на який поширюється страхове покриття, ум. од.

Тоді страховий тариф можна визначити за формулою 10:

$$Z = P \cdot K_{кт1}; \quad (10)$$

де, P – страховий тариф, визначений з урахуванням класу устаткування підприємства, планованої річної вартості продукції, тис. гр.

5.2 Підприємство зробило планований обсяг продукції, не допустило перевищення норми викиду шкідливих речовин, однак у результаті зміни попиту на свою продукцію підвищило відпускні ціни, у результаті чого річна вартість продукції і чистий прибуток підприємства збільшилися. У цьому випадку, страхова компанія також може застосувати коефіцієнт корегування, що розраховується за формулою 11:

$$K_{кт2} = (V_2 - V_1) / V_2; \quad (11)$$

де, V₁ – планована річна вартість продукції підприємства, тис. гр.;

V₂ – фактична річна вартість продукції підприємства, тис. гр.

Тоді страховий тариф визначається за формулою 12:

$$Z = P \cdot K_{кт2}; \quad (12)$$

де, P – страховий тариф, визначений з урахуванням класу устаткування підприємства, планованої річної вартості продукції, тис. гр.

6. Розмір річних страхових внесків у перші три роки екологічного страхування можуть складати 90% від базисної суми, що економічний суб'єкт виплачує щомісяця в рівній частині. Якщо протягом трьох років підприємство не допустило жодного екологічного ризику і не виявляються обставини, що можуть привести до цього, то розміри річних внесків за узгодженням сторін, що повинно бути відзначено в договорі між страхувальником і страховиком, доцільно зменшити в наступній пропорції:

- 4 – й рік страхування 85% від базисної суми;
- 5 – й рік страхування 80% від базисної суми;
- 6 – й рік страхування 75% від базисної суми;
- наступні періоди страхування 70% від базисної суми.

Висновок. Запропонована методика оцінки тарифу екологічного страхування дозволяє зв'язати технічний стан устаткування підприємства (коефіцієнт готовності) з економічними показниками: фактичний обсяг виробництва продукції, обсяг виробництва продукції, відповідний крапці беззбитковості, планова відпускна ціна продукції підприємства, фактична відпускна ціна продукції підприємства, фактичні постійні витрати на виробництво продукції, плановані постійні витрати на виробництво продукції. Крім того, страхова компанія в залежності від реального обсягу забруднення атмосферного повітря, економічного становища може застосовувати коефіцієнт корегування страхового тарифу.

Надалі дану методику можна випробувати для розрахунку страхового тарифу забруднення водних ресурсів.

Джерела і література

1. Артеменко А. П. Проблемы экологического страхования. – Луганск: из-во «ИМТ», 2002. – 256 с.
2. Бойко П. Г. Экологический мониторинг. – Харьков: из – во «Ультра», 2001.- 390 с.
3. Василевский А. Т. Проблемы становления рынка экологического страхования. – Одесса: из-во «Доля», 2000.- 267 с.
4. Піддубний Р. С., Ржепишевський Г. Г. Екологічний ризик. – Львів: вид- во «Мрія». – 403 с.